

předák Keni Tom Mboya“ aj. [str. 132 až 133]. Příkladem pro rozchod vůdců afrického národně osvobozenického hnutí s buchmanismem může být egyptský prezident Gamál Abdel Násir. Počátkem padesátých let viděl v MRA „světový podnik, směřující k obnovení ztracené důstojnosti absolutních morálních norem, dávající lidstvu filosofii, která stojí výše než materialismus“. Plukovník Násir se tehdy domníval, že MRA je prostředek k likvidaci rozporů mezi Východem a Západem [str. 142—143]. Kontrarevoluční činnost velkobouržoazie a feudálně statkářských

kruhů však presidenta Násira později přesvědčila o jeho omylu a buchmanismus byl v Egyptě zavržen.

Kniha rozebírající uvedené ideologické proudy dnešní Černé Afriky z marxistického hlediska je potřebná. Její jednotlivé části však trpí určitými disproporcemi. Při případné reedici by bylo zapotřebí zejména podstatně rozšířit Jabložkovovu stať o africkém nacionalismu, jakož i stať Šarevské a Tarverdovové o úloze náboženství v současném sociálně politickém životě Černé Afriky.

JOSEF POLÁČEK

NOVÁ HISPANIKA V KNIHOVNĚ ÚMPE

Získávání hispanoamerických publikací věnovaných problémům mezinárodní politiky v celosvětovém nebo kontinentálním měřítku je spojeno se značnými obtížemi. Jedním z hlavních důvodů poměrně neutěšeného stavu je roztržičnost latinskoamerického politologického výzkumu, absence výzkumné tradice a pevné koncepce vědeckého bádání. Důsledkem této situace je nedostatek samostatných a reprezentativních středisek výzkumu, a tím i nedostatečná informační a publikační komunikace v širokém slova smyslu.

Hned úvodem je však třeba podotknout, že mám na mysli především vlastní latinskoamerický výzkum, nikoliv studium společensko-politických problémů Latinské Ameriky v nehispanických zemích. Tato zpráva chce být dílčí informací o vědecko-materiálové základně mezinárodně politického výzkumu, realizovaného přímo na půdě latinskoamerického kontinentu, případně i jinde, ovšem za předpokladu jazykové a personální příslušnosti k domovskému výzkumu, jinými slovy, výzkumu, který má nezprostředkovaný vztah k Latinské Americe a jež lze charakterizovat jako mezinárodně politický výzkum organizovaný převážně Latinoameričany v Latinské Americe nebo v Evropě.

Výzkumná základna v Latinské Americe má řadu společných vlastností s jinými rozvojovými kontinenty. Co do počtu středisek výzkumu a publikačního rozsahu je na tom Latinská Amerika mnohem lépe než Afrika a zhruba stejně jako Asie. Porovnáme-li však v tomto smyslu Asii s Latinskou Amerikou, zjistíme podstatný rozdíl; tradice výzkumu mezinárodních vztahů

v Asii — a to ať již je jeho zaměření globální či regionální — je totiž mnohem starší a koncepčně ucelenější (jmenujme například Indii a Pákistán), což je přírozený důsledek anglického vlivu. Většina latinskoamerických středisek naproti tomu vznikla teprve nedávno a vlastní tradice a teorie výzkumu byla vytvářena mnohem později, což s sebou nutně přineslo nedostatečně podloženou publikační základnu a absenci kvalitních informací. Se značnými potížemi je často spojeno už samo prosté vyhledání existence toho či onoho latinskoamerického ústavu, natož získání přesných informací o jeho publikační činnosti.

Je proto pochopitelné, že za této situace se velká část československých badatelů v oblasti latinskoamerické společenské problematiky obracela k nehispanickým pramenům, jako jsou dokumenty OSN a materiály vydávané v USA, NSR, Francii a jinde. Dosavadní dostupné latinskoamerické prameny totiž zdaleka nestačily pokrýt veškerou problematiku. Vynecháme-li časopisy, které nesledují ryze vědecké cíle, zjistíme, že přímé latinskoamerické zdroje byly až dosud zastoupeny v ÚMPE snad jen třemi tituly, a to mexickým *Foro Internacional*, brazilským *América Latina* a kubánskou *Política Internacional*. Posledně jmenovaná publikace, vydávaná kubánským ministerstvem zahraničí, je zaměřena především na otázky národně osvobozenického boje, čtvrtletník „América Latina“ se zabývá převážně sociální problematikou Latinské Ameriky, a samostatný latinskoamerický výzkum mezinárodních vztahů byl proto v ÚMPE zastou-

pen jedině čtvrtletníkem „Foro Internacional“, vycházejícím pod patronací EL Colegio de Mexico. (Ponechávám stranou např. Kubu, která sice vykazuje značnou publikační činnost — Ediciones EOR, P.E.L., Pensamiento Crítico, Tricontinental ve dvojí úpravě —, její charakter je však zcela specifický, vymyká se běžnému typu, a proto si zaslouží samostatnou studii. Rovněž argentinský časopis „Política Internacional“, který je jakousi obdobou naší „Mezinárodní politiky“, je třeba posuzovat mimo rámec této informativní studie).

Knihovně ÚMPE se v poslední době podařilo navázat kontakty a realizovat výměnu publikací s několika institucemi, které můžeme považovat za reprezentativní centra autentického latinskoamerického politologického myšlení; jejich dokumentačně ediční činnost není zanedbatelná a její výsledky jsou téměř zásadním přínosem pro dosavadní strukturu pramenného materiálu. Existence těchto institucí a ediční výsledky totiž nasvědčují tomu, že v Latinské Americe došlo během několika posledních let ke kvalitativní změně. Lze dokonce tvrdit, že Latinská Amerika začíná být nyní schopna zajistit v nejednom směru dostatečné publikační a vědecké pokrytí nejen vlastní, ale i světové politické problematiky.

Největší událostí na poli latinskoamerického výzkumu mezinárodní politiky je nesporně založení chilského Ústavu mezinárodních vztahů (Instituto de Estudios Internacionales de la Universidad de Chile), který začal v roce 1967 vydávat čtvrtletník *Estudios Internacionales*. Podle dvou ročníků, které má knihovna ÚMPE k dispozici, můžeme soudit, že jde snad o jeden z nejlépe koncipovaných vědeckých časopisů Latinské Ameriky věnovaných problémům mezinárodních vztahů. Vedení ústavu i časopisu včetně přispěvatelů je reprezentováno významnými odborníky na mezinárodní problematiku. Jmenujme za všechny ředitele Claudia Vélize, který minulý rok podnikl rozsáhlou cestu po Evropě, při níž navštívil též ÚMPE; dále Johna Gittingse, který je, mimo jiné, stálým dopisovatelem asijského „F. E. E. Review“ a který patří k předním znalcům čínské otázky, a Alaina Joxeo. Časopis má vyhraněnou koncepci; přináší

články jak k hlavním mezinárodním problémům, tak k současné problematice Latinské Ameriky. Tato dvojí tematická koncepcce je dodržována v každém čísle. Většina článků má charakter syntetických analýz.

Nesporným přínosem je navázání styků s Latinskoamerickým ústavem mezinárodních vztahů (ILARI) se sídlem v Ženevě, který vydává v Paříži — v přímé součinnosti s latinskoamerickými pobočkami — odborné publikace *Aportes a Mundo Nuevo*. Většina „podstatné vědecké činnosti“ — jak zní redakční doložka — je realizována přímo na půdě Latinské Ameriky. Co do kvantity a kvality společensko-politických informací a analýz mají oba časopisy pro studium latinskoamerické problematiky zásadní, někdy dokonce klíčový význam. Oproti zmíněným „Estudios Internacionales“, které jsou striktně limitovány mezinárodně politickým obsahem v širokém slova smyslu, věnují se „Aportes“ a „Mundo Nuevo“ výlučně Latinské Americe (případně Španělsku) a oborová koncepcce je mnohem rozsáhlejší; články se dotýkají všech oblastí latinskoamerického života, tzn. kultury, hospodářství a politiky. „Aportes“ jsou v podtitulku vymezeny pojmem „sociální vědy“; jde tedy o časopis s výrazným společensko-politickým zaměřením. Redakce usiluje o tematické a pokud možno polemicky aktuální ladění každého čísla. (Například otázka Kuby, Paraguaye ap.) Poslední čísla též obsahují bibliograficky nesmírně cenný oddíl „Inventario de los estudios sobre América Latina“, což je podle společensko-vědních disciplín rozvržený seznam prací o Latinské Americe. „Mundo Nuevo“ má naopak širší tematický radius. Každé číslo přináší vždy informace a analýzy politické, etnografické, společenské a kulturní hispanoamerické současnosti; převládá oblast společensko-politická a literárně kulturní. V posledních číslech byl například uveřejňován polemický seriál příspěvků, které se pod názvem „Qué es América Latina?“ zabývají národnostně politickou typologií Latinské Ameriky.

Souhrnně lze říci, že všechny tři zmíněné časopisy představují důležitou a do značné míry vyčerpávající, materiálově informační základnu pro studium latinskoamerické sociální a politické reality.

Za zmínku stojí i další přírůstek, *Boletín Informativo*, vydávaný amsterodamskou univerzitou, který přináší 2krát do roka bibliografické informace o publikacích a latinskoamerické vědecké realizovaném v Evropě. I když jde o časopis bez vlastních analytických článků, je nicméně cennou podkladovou příručkou pro vědecký výzkum latinskoamerické problematiky.

Se Španělskem byly v poslední době navázány dva nové kontakty. Z „Instituto de Cultura Hispánica“ začal docházet *Mundo Hispánico*. Tento ústav není třeba nějak blíže představovat; je to jedna z největších kulturně vědeckých institucí v celém hispanoamerickém světě. Jeho činnost je však zaměřena spíše na historicko-kulturní otázky. Zmíněný časopis proto přináší převážně informace o společenském a kulturním dění v hispanoamerické oblasti. Nejde tedy o vědeckou

publikaci v pravém slova smyslu, pro badatele však může mít význam jako sociologický a informační materiál.

Dalším periodikem je časopis Novinářského ústavu navarské university v Pamploně *Nuestro Tiempo*. Je to rovněž měsíčník věnovaný různým aktuálním problémům politiky, práva, kultury, ekonomiky ap. Každé číslo má tematický charakter. Publikují zde i někteří významní španělští politologové. (V posledních číslech se vyskytla témata jako studentské hnutí, teoretické problémy politické moci, konkordát španělského státu s církví, hospodářský rozvoj Španělska a jiné).

Všechny citované publikace jsou tedy výrazným přínosem do fondu knihovny ÚMPE a zároveň obohacují materiálovou základnu pro studium moderní hispanoamerické politické skutečnosti v Československu.

VÍT URBAN

EKONOMICKÁ VÁLKA ZÁPADU 1947—1967

Gunnar Adler-Karlsson, *Western Economic Warfare 1947 — 1967*; Acta Universitatis Stockholmiensis, Stockholm Economic Studies, Almqvist & Wicksell 1968, 214 str.

„Obraz, který předkládám, se podstatně liší od toho, co bylo na Západě všeobecně přijato, a také od toho, v co jsem sám věřil, když jsem započal svou výzkumnou práci.“ (Str. 4 recenzované publikace.)

Příznává-li autor vědecké publikace, že výsledky výzkumu nepotvrdily jeho hypotézu, je to jistě projev poctivosti vědce. Skutečnost, že úvod ke knize Adler-Karlssona napsal jeden z nejlepších západních znalců ekonomických vztahů Východ—Západ v období studené války, Gunnar Myrdal, jen podtrhuje naše tvrzení.

V této recenzi se zabýváme převážně autorovým přístupem, který se nám zdá velmi zajímavý. Už zařazení tohoto díla do určité ustálené vědecké disciplíny znamená jisté obtíže. Myrdal sám vyjadřuje pochybnosti v této otázce: „Ačkoli je práce zaměřena na ekonomický komplex dané problematiky, [autor] se nevyhnul sledování a rozboru motivů politiky embarga... Knihovník bude v rozpacích, zda má tuto knihu zařadit pod heslo ekonomických nebo politických dějin, mezinárodní politické vědy nebo mezinárodního obchodu.“ (Str. XIII.) Domníváme se, že jde o novou disciplínu, jež se v poslední době objevuje častěji, dosud však není ustálená — o vědu o vzájemném vztahu politiky a

ekonomiky ve vnější sféře činnosti států. Právě proto, že pozorujeme vznik nové disciplíny, přinejmenším však mezidisciplíny bez ustálené a vyzkoušené metodiky, věnujeme pozornost této stránce díla.

Adler-Karlsson přistupuje k dané tematice z dvojího hlediska, historického a logického. V historické části (II., III. a V. kapitola) sleduje autor konkrétní vývoj v dvacetiletém období, jež se pozorovat dá, a proto také považuje toto období za dostatečné k vyvození jistých relevantních závěrů. Tato část je přirozeně zpracovaná historickou metodou, což je méně problematické, neboť i ekonomické dějiny mají již svou metodiku. Podstatné — ač rovněž ne zcela nové — je skloubení ekonomických skutečností a jejich politických příčin. Daleko častější v literatuře mezinárodních vztahů je jev opačný, tj. líčení politického vývoje bývá provázeno vyličením relevantních ekonomických skutečností. Pokud byla na téma západního embarga v době studené války napsána pojednání v socialistických zemích, ope-